

УДК 781.68: 786.2

DOI <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.3.44>

Романюк Леся Богданівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва
Навчально-наукового Інституту мистецтв
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
orcid.org/0000-0003-0206-7420
leromanyk@ukr.net

Молчко Уляна Богданівна,
здобувач вищої освіти III (аспірантура)
освітнього рівня спеціальності 034 «Культурологія»
Навчально-наукового інституту мистецтв
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;
доцент, доцент кафедри музично-теоретичних дисциплін
та інструментальної підготовки
факультету початкової освіти та мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка,
orcid.org/0000-0003-1519-6053
u.molchko@gmail.com

КУЛЬТУРОЛОГІЧНО-БІОГРАФІЧНИЙ НАРАТИВ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ НЕСТОРА НИЖАНКІВСЬКОГО В ЧАСОПИСІ «СВОБОДА»

У дослідженні висвітлюються маловідомі сторінки життя і творчості українського композитора, педагога, музичного критика, корифея культурно-мистецького життя Східної Галичини першої третини ХХ століття Нестора Нижанківського крізь призму публіцистичних матеріалів, що побачили світ на сторінках американського часопису «Свобода». Авторами газетних дописів є видатні культурно-освітні діячі, зокрема Антін Рудницький, Ігор Соневицький, Роман Придаткевич, Осип Залеський, які разом митцем були фундаторами національного музичного простору в період бездержавності. Констатовано, що друковані статті мистецького змісту в найстарішому україномовному часописі «Свобода» стали багатоаспектним культурологічним літописом, який сприяв збереженню історичної пам'яті нашого музичного минулого. Проаналізовано змістову наповненість спогадових пресодруків, амплітуда котрих охоплює широкий інформаційний спектр від біографічно-музичної подієвості до характеристики стильових особливостей композиторського доробку Н. Нижанківського, розгляду критичної практики та громадсько-освітньої діяльності. На основі описаних публіцистами рис характеру зазначеного українського музиканта викристалізується його особистісний портрет як принципового митця-професіонала, людини-патріота, чуйної та делікатної натури. Доведено, що друковане слово про цю видатну мистецьку особистість сприяло глибокому осмисленню його соціокультурологічного внеску в розвиток національного мистецтва та дає підстави виділити ці публікації в персоналізовану спеціалізовану зону – нижанківствознавство.

Ключові слова: музично-культурологічна публіцистика, життєтворчість Нестора Нижанківського, спогадові статті, творці культурно-мистецького життя Східної Галичини першої третини ХХ століття, часопис «Свобода», композиторська музично-критична спадщина.

Romaniuk Lesia,
*Candidate of Art History,
Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department
of Ukrainian Musical Studies and Folk-Instrumental Art
of the Educational and Scientific Institute of Arts
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
orcid.org/0000-0003-0206-7420
leromanyk@ukr.net*

Molchko Uliana,
*Graduate of higher education of the III educational level (postgraduate),
specialty 034 "Cultural Studies"
Educational and Scientific Institute of Arts
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
Associated Professor, Senior Lecturer at the Department of Musical
and Theoretical Disciplines and of Instrumental Training
of the Faculty of Primary Education and Arts
Ivan Franko Drohobyt'sky State Pedagogical University
orcid.org/0000-0003-1519-6053
u.molchko@gmail.com*

A CULTURAL AND BIOGRAPHICAL NARRATIVE OF NESTOR NYZHANKIVSKYI'S LIFE WORK IN THE DAY-BOOK "SVOBODA" ("FREEDOM")

The study highlights the little-known pages of the life and work of Ukrainian composer, teacher, music critic, and coryphaeus of the cultural and artistic life of Eastern Galicia in the first third of the twentieth century Nestor Nyzhankivskyi through the prism of publicistic materials published in the American magazine Svoboda. The authors of the newspaper articles are prominent cultural and educational figures, including Antin Rudnytskyi, Ihor Sonevtskyi, Roman Prydatkevych, and Osyp Zaleskyi, who, together with the artist, were the founders of the national musical space during the period of statelessness. It is confirmed that the printed articles of artistic content in the oldest Ukrainian-language day-book Svoboda became a multifaceted cultural chronicle that contributed to the preservation of the historical memory of our musical past. The article analyzes the content of the memorial press releases, the amplitude of which covers a wide range of information from biographical and musical events to the characterization of stylistic features of N. Nyzhankivskyi's compositional work, consideration of critical practice and public and educational activities. Based on the character traits described by the publicists, the personal portrait of this Ukrainian musician is crystallized as a principled professional artist, a patriot, a sensitive and delicate nature. It is proved that the printed word about this outstanding artistic personality contributed to a deep understanding of his social and cultural contribution to the development of national art and gives grounds to distinguish them in a personalized specialized area – Nyzhankiv studies.

Key words: music and cultural publicistics, life work of Nestor Nyzhankivskyi, creators of the cultural and artistic life of Eastern Galicia in the first third of the twentieth century, composer's music-critical heritage, the day-book Svoboda, memoir articles.

Вступ. Сучасна гуманітаристика сьогодні все більше уваги приділяє дослідженню культурологічно-біографічної проблематики, яка різноаспектно висвітлювалася в закордонних часописах ХХ століття. У період Незалежності України такі газетні матеріали стали вільно доступними в наших бібліотечних фондах, у переданих на рідну землю приватних архівах

та в мережі інтернету. Життєтворчості знакових мистецьких постатей, що багаточисельно друкувалися на шпальтах публіцистичних видань української діаспори, в ХХІ столітті набувають особливої ваги і виконують важливу соціально-культурологічну комунікативну функцію між історичним минулим та сучасною дійсністю. Пріоритетність в науковому дослідженні

людини-митця, діяча музичної культури є невідпадковою, адже в теперішніх часах «...відбувається відродження біографічного знання про “великих” і “малих”, знаних і незнаних музикантів-українців, серед яких чимало загиблих у роки тоталітаризму або розсіяних по всьому світу митців, музичних діячів, педагогів, видавців, імена яких вписані до інших національних культур» (Бугаєва, 2021, с. 180).

До пантеону фундаторів української культури належить композитор, піаніст-концертмейстер, викладач, музичний критик, громадсько-освітній діяч, творець культурно-мистецького життя Східної Галичини в першій третині ХХ століття Нестор Нижанківський, ювілей якого мистецька громадськість відзначає в 2023 році. Високотехнічні інформаційні процеси сьогодні сприяють поглибленому вивченню життєпису цієї знакової постаті в культурологічному вимірі, тому дослідження його маловідомих сторінок біографії крізь призму часопису «Свобода» є зараз актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Сторінки життєтворчості Нестора Нижанківського висвітлювалися у наукових виданнях Юрієм Булкою (Булка, 1997), Уляною Молчко (Молчко, 2014), які ґрунтувалися на публіцистичних джерелах. Біографічний матеріал про фундатора української музики, що побачив світ у газеті «Свобода», є недостатньо вивчений та не введений в науковий обіг. Джерельну базу дослідження становлять спогадові пресодруки видатних фундаторів культурно-мистецького життя Східної Галичини, в яких цього знакового музиканта представлено «...у мікрота макрокосмі його творчого, філософського, особистого й повсякденного буття» (Бугаєва, 2021, с. 181).

Мета статті – здійснити аналіз змістовно-тематичних та жанрово-видових біографічних публіцистичних матеріалів задля реставрації прихованих, недостатньо вивчених аспектів музично-культурологічної діяльності Нестора Нижанківського.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На етапі сучасного розвитку українського музикознавства заглиблення в життєтворчості композиторів, біографічний матеріал яких у часи тоталітарного режиму був замовчуваний або вилучений з наукового обігу, має в теперішній дійсності винятково важливе значення, оскільки

дослідження їх крізь призму публіцистики інонаціонального середовища виявляють та доповнює сторінки історії української культури. Характеризуючи пресу української діаспори, професор Ганна Карась наголошує, що друковане слово для наших емігрантів було «... не тільки важливим каналом збереження і передачі етнічної інформації, але й одним з головних компонентів інфраструктури національної культури» (Карась, 2012, с. 793), а для дослідників гуманітарного простору ці першоджерела переводять наукові дослідження на вищий змістовий формат, що забезпечує культурологічні виклики соціуму й часу, особливо в період російсько-української війни 2014–2023 років.

Творчий шлях Нестора Нижанківського знайшов широке висвітлення в суспільно-політичних щоденних часописах української діаспори. Окреслюючи значення такого формату газет музикознавиця Лідія Мельник зазначає, що ці видання сприяли «...активізації журналістського середовища, завданням якого стало не лише забезпечення читача вичерпною інформацією, але й формування суспільної думки», (Мельник, 2013, с. 205).

Низка біографічних публікацій, присвячених Нестору Нижанківському, побачила світ на шпальтах найстарішої україномовної газети на американському континенті «Свобода». Одним з перших дописів був опублікований пресодрук композитора, викладача, музичного критика Антіна Рудницького «Нестор Нижанківський (Посмертна згадка)» (Рудницький, 1940, с. 3). Знаний український культурно-освітній діяч оперативно відгукується на відхід у вічність митця 12 квітня 1940 року статтею-некрологом. Автор висловлює своє ставлення до особи митця крізь призму розгляду значення його творчості в період становлення професійної композиторської школи в західному регіоні на початку ХХ століття. Даючи оцінку цьому мистецькому поступу, він зазначає, що «...сучасна українська музика в Галичині, яка після довгих десятиліть аматорщини й дилетантизму по першій світовій війні нарешті вийшла на шлях професіоналізму, втратила в особі Нестора Нижанківського одного із своїх поважніших представників» (Рудницький, 1940, с. 3).

У своїй публікації А. Рудницький на перший план виводить музичну подієвість життєтворчості українського композитора, відходячи

таким чином від лінійного, хронологічного викладу біографічного матеріалу. Оцінюючи значення діяльності львівського митця в культурному житті Східної Галичини першої третини ХХ століття, публіцист змальовує його як поборника професіоналізму в музиці. «Пам'ятним – і дуже похвальним і почесним для Покійного – спогадом залишається в історії наших музичних відносин у Галичині статті, в яких Нестор Нижанківський порушив дуже “делікатну” в цих відносинах справу професіоналізму й аматорщини в музиці та питання компетентності низки “діячів музичного мистецтва”, самозваних “композиторів” і “диригентів”» (Рудницький, 1940, с. 3), – пише дописувач. Варто зазначити, що у свій час Нестор Нижанківський виступив з гостро-критичною статтею «Шляхи розвитку української музики (У відповідь п. Антонові Рудницькому)» на сторінках часопису «Діло», у якій викрив «...неправильну оцінку національної (української – Л. Р., У. М.) музики та її місце у світовій спадщині» (Молчко, 2014, с. 23). Він засудив ганебну позицію А. Рудницького щодо оцінки творчості М. Лисенка, К. Стеценка, Я. Степового, М. Леонтовича, Д. Січинського, о. О. Нижанківського, Ф. Колесси, А. Вахнянина, Г. Топольницького, Я. Лопатинського, а також Л. Ревуцького, М. Вериківського. Підняті питання «статусу» української музики та творчих доробків українських мистців засвідчують складну атмосферу, в якій проходило становлення та розвиток композиторської школи в Східній Галичині на початку ХХ століття.

У публікації А. Рудницький представляє свої критичні міркування з приводу ділянок музичної творчості Н. Нижанківського, чим надає некрологу ознак аналітичної статті. Він визначає його як композитора «...романтикалірика, з надміром у цій ліриці рис патосу і сентименталізму» (Рудницький, 1940, с. 3), які проявилися в мелодиці. На думку публіциста, найяскравішими є фортепіанні п'єси, які вирізнялися віртуозною фактурою і досконалою формою і такого роду стиль «...означав в розвитку нашої музики важний крок вперед» (Рудницький, 1940, с. 3). Критик відзначає спорідненість музики Н. Нижанківського з музикою В. Косенка, оскільки обидва є «...романтики брамсівського типу» (Рудницький, 1940, с. 3).

Відображаючи реальні процеси розвитку української музики та її видатного творця Н. Нижанківського, А. Рудницький констатує жертвенну відданість митця, «...котрий ціле своє життя, по змозі своїх сил і таланту, вірно й ревно служив Українській музиці» (Рудницький, 1940, с. 3).

У 1953 році на шпальтах «Свободи» у рубриці «Література. Мистецтво. Розвага» з'являється пресодрук Ігоря Соневицького «Нестор Нижанківський» (Соневицький, 1953, с. 4), присвячений 60-літньому ювілею композитора від дня народження. Цей музично-біографічний публіцистичний наратив є ще одним свідченням повернення багаточисленних імені та «...життєписних артефактів «неформатних» і «загублених» в історії професійних музикантів, музикантів-педагогів, видавців, митців-аматорів, просвітян» (Бугасва, 2021, с. 185) етнічними українськими музикантами, що проживали в інонаціональному середовищі. До таких культурно-освітніх діячів належить український композитор, музикознавець, дослідник творчого шляху Н. Нижанківського Ігор Соневицький.

Борячись зі знеособленням українського мистецтва в полікультурному просторі, автор ювілейної публікації насичує пресодрук детальним біографічним матеріалом, чим дає еміграційній читацькій аудиторії повноцінне уявлення про родинне середовище митця, його закордонні освітні щаблі на шляху до здобуття професіоналізму, а також педагогічну та культурологічну діяльність в Східній Галичині.

Пресодрук І. Соневицького має аксіологічну цінність, оскільки характеризуючи людське і творче «Я» Н. Нижанківського публіцист проливає світло на стилістичні особливості його композиторської мови, а також змальовує психологічно-емоційний портрет фундатора української музики. Автор ділиться своїми відчуттями щодо людських якостей львівського культурно-освітнього діяча, пишучи, що він: «...відзначався товариськими та життєрадісними прикметами з гумористичною закраскою та з деякою інклінацією (схильністю – Л. Р., У. М.) до іронії – “насмішки самого себе над собою”. Як мистець – це був справжній музикант-артист, з крові й кости, а його лірична вдача, що безпосередньо реагувала під настроями хвилі, вибухала часто непогамованим хвилюванням»

(Соневицький, 1953, с. 4). На основі цієї характеристики можна зробити висновок, що митець мав яскраво виражені ознаки психологічного типу сангвініка.

Оцінюючи особливості творчої манери Н. Нижанківського, І. Соневицький відносить його до композиторів-модерністів, а «...його стиль – оригінальний, що вийшов з неоромантичного напрямку, нераз заторкуючи регіони музичного експресіонізму» (Соневицький, 1953, с. 4). На думку музикознавця, митець за своєю природою був ліриком, тому у його доробку переважає камерно-вокальна та інструментальна музика. Новаторство Н. Нижанківського полягає в тому, що він один з перших наших композиторів «...свідомо кладе інтенсивний натиск на культивування поліфонічних форм в українській інструментальній музиці» (Соневицький, 1953, с. 4).

Підводячи підсумок, І. Соневицький стверджує, «...що постать Н. Нижанківського в історії української музики зайняла незвичайно важливе місце» (Соневицький, 1953, с. 4).

Роком пізніше україномовний часопис Америки у чотирьох числах опублікував розлогий нарис «Спомини про життя Нестора Нижанківського» (Придаткевич, 1954, с. 2) українського скрипаля, композитора Романа Придаткевича. Цей публіцистично-мемуарний матеріал висвітлює маловідомі сторінки творчого шляху митця, що віддзеркалюють тогочасну епоху з її історичними подіями та представляють інформацію крізь світоглядне мислення автора, який був його товаришем з юнацьких літ. Дописувач описує життєві події від 1910 і до 1924 років. Їх творча дружба припадає на період, коли Нестор Нижанківський був гімназистом та учнем Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові. До маловідомих фактів з юнацьких літ належать спогади Р. Придаткевича про спільні концерти в Стрию, котрі відбувалися за сприяння о. О. Нижанківського, виступи молодого піаніста з С. Крушельницькою.

Пресодрук насичений уривками з листів Н. Нижанківського до автора допису, чим поглиблює джерелознавчу вартість цього публіцистичного документу та вияскравлює життєтворчу подієвість митця. Епістолярний матеріал проливає світло на культурно-мистецькі сторінки Східної Галичини, Відня, Праги. Зокрема, він детально описує приїзд

до Стрия Української Республіканської Капели під керівництвом Олександра Кошиця, концерт якої справив глибоке емоційне враження на юнаків. «Наступного дня ми (Н. Нижанківський та Р. Придаткевич – Л. Р., У. М.) почули Капелю у великій залі “Сокола”. Перші звуки того перфектного людського інструменту зробили на нас обох, молоденьких музик, таке враження, ніби нас ударила хвиля гарячого повітря, і Нестор почав зі зворушенням плакати. Все, що ми чули, було для нас відкриттям чогось такого, про що ми тільки мріяли» (Придаткевич, 1954^в, с. 2), – пише публіцист.

Цінним є спогадовий матеріал періоду служби Н. Нижанківського в Українській Галицькій Армії, а також мистецька діяльність музикантів у Кам’янцю-Подільському, де відбулася низка їх спільних виступів, а саме «...полудневий концерт для військових старшин, сполучений з лекцією історії української музики професора Грінченка в Кам’янецькому університеті. Також грали ми з Нестором на першій річниці Листопадового Зриву в театрі» (Придаткевич, 1954^в, с. 2). Далі автор подає участь в творчих імпрезах, перебуваючи у Відні. Зокрема вони грали на концерті студентського товариства «Січ» 4 лютого 1922 року. Згодом Р. Придаткевич емігрує на американський континент і листування з Н. Нижанківським було перервано. Аналізований пресодрук має значну культурологічну вартість, документальна інформативність якого скерована на широке читацьке середовище, а також адресоване майбутнім поколінням.

Публікації про Нестора Нижанківського на сторінках «Свободи» видатних українських культурно-освітніх діячів дозволяють по-новому моделювати його життєпис. Вартісним у цьому плані є пресодрук композитора, педагога, диригента, музичного критика Осипа Залеського, який змушений був емігрувати в силу складних політичних обставин. У статті-спогаді «Нестор Нижанківський (У двадцяті роковини смерті композитора)» (Залеський, 1960, с. 2) автор поєднує висвітлення життєпису митця з характеристикою композиторського доробку, що дозволяє зачислити її до різновиду творчих біографій. Окреслюючи грані його індивідуального таланту, О. Залеський відзначає, що львівський музикант «...дав у своїх творах шедеври під оглядом

композиційної форми і змісту творів, що визначаються мелодійністю, вишуканою гармонією та логічними контрапунктичними ходами, якими вмів він майстерно орудувати» (Залеський, 1960, с. 2). Констатуючи високий професіоналізм, музичний критик пише: «...Н. Нижанківський підходив до музичного мистецтва з усією серйозністю як фахівець, не любив примітивізму і половинчати у своїй праці, цього вимагав і від інших» (Залеський, 1960, с. 2). Крім того, О. Залеський дає нам характеристику його людських якостей. Зокрема він зауважує, що галицький композитор «...відзначався великою товариською оглядою (тактовність – Л. Р., У. М.), природним гумором, любив спорт і був добрим фотоаматором» (Залеський, 1960, с. 2).

Публіцист звертає увагу читацької аудиторії на долю композиторського доробку Н. Нижанківського, який в часи воєнного лихоліття був втрачений, тому перед мистецькою громадськістю постає завдання віднайдення творів у приватних нотозбірниках. Висвітлення життєпису митця О. Залеським з різних сторін підсилюють сприйняття виняткової індивідуальності Н. Нижанківського.

Висновки. Еволюція духовної культури української нації в наш час нерозривно

пов'язана з вивченням та осмисленням творчого доробку композиторів ХХ століття – фундаторів музично-історичного розвитку як в Наддніпрянській Україні, так і в Східній Галичині, життєписи яких представлені на сторінках найстарішого часопису української діаспори «Свобода». Широке висвітлення постаті Нестора Нижанківського на шпальтах цього друкованого видання в публіцистичних матеріалах доводить його значуще місце в українському та європейському мистецькому просторі. Жанрово-змістове багатство спогадових пресодруків Антіна Рудницького, Ігоря Соневицького, Осипа Залеського, Романа Придаткевича вирізняється унікальною фактологічною інформативністю, в яких характеризується невідомі сторінки студентських років, композиторський доробок, стильові особливості, музично-критична діяльність, риси характеру. Перспектива дослідження полягає в подальшому аналізі персоналізованих газетних матеріалів української діаспори задля виділення їх в окрему культурологічно-музикознавчу зону – нижанківствознавство, що допоможе глибше визначити історичне місце цього митця в сучасних глобалізаційних процесах.

Список використаних джерел:

1. Бугаєва О. (2021). Українська музична біографіка: константи і трансформації. *Українська біографіка ХХІ століття: мозаїка контекстів і форм: колективна монографія* / В. І. Попик, Г. А. Александрова, Л. І. Буряк та ін.; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського; редкол.: В. І. Попик (відп. ред.) та ін. Київ. С. 179–241.
2. Булка Ю. (1997). Нестор Нижанківський: Життя і творчість. Львів ; Нью-Йорк: В-во М. П. Коць. 63 с.
3. Залеський О. (1960). Нестор Нижанківський (У двадцяті роковини смерті композитора). *Свобода*. Ч. 83. 3 травня. С. 2.
4. Карась Г. (2012). Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття: монографія. Івано-Франківськ: Тіповіт, 1164 с.
5. Мельник Л. (2013). Музична журналістика: теорія, історія, стратегії. На прикладах із щоденної преси Львова від початків до сьогодення: монографія. Львів: ЗУКЦ. 384 с.
6. Молчко У. (2014). Публіцистична спадщина Нестора Нижанківського: монографія. Дрогобич: Посвіт. 304 с.
7. Придаткевич Р. (1954). Спомини про життя Нестора Нижанківського. *Свобода*. Ч. 59^а. 27 березня. С. 2; Ч. 60^в. 30 березня. С. 2; Ч. 61^с. 31 березня. С. 2; Ч. 62^д. 1 квітня. С. 2.
8. Рудницький А. (1940). Нестор Нижанківський (Посмертна згадка). *Свобода*. Ч. 152. 1 липня. С. 3.
9. Соневицький І. (1953). Нестор Нижанківський. *Свобода*. Ч. 250. 4 грудня. С. 3.

References:

1. Buhaieva O. (2021). *Ukrainska muzyczna biohrafika: konstanty i transformatsii* [Ukrainian musical biography: constants and transformations]. *Ukrainska biohrafika XXI stolittia: mozaika kontekstiv i form: kolektyvna monohrafiia* [Ukrainian biography of the 21st century: a mosaic of contexts and forms: a collective monograph] / V. I. Popyk, H. A. Aleksandrova, L. I. Buriak ta in.; NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho; redkol.: V. I. Popyk (vidp. red.) ta in. Kyiv. S. 179–241 [in Ukrainian].
2. Bulka Yu. (1997). *Nestor Nyzhankivskyyi: Zhyttia i tvorchist.* [Nestor Nyzhankivskyyi: Life and creativity]. Lviv; Niu-Iork: V-vo M. P. Kots. 63 s. [in Ukrainian].

3. Zalesky O. (1960). Nestor Nyzhankivskyi (U dvadtsiati rokovyny smerty kompozytora) [Nestor Nyzhankivskyi (On the twentieth anniversary of the composer's death)]. *Svoboda*. Ch. 83. 3 travnia. S. 2 [in Ukrainian].
4. Karas H. (2012). Muzychna kultura ukrainskoi diaspory u svitovomu chasoprostori XX stolittia: monohrafiia [Musical culture of the Ukrainian diaspora in the world time-space of the 20th century: monograph]. Ivano-Frankivsk: Tipovit, 1164 s. [in Ukrainian].
5. Melnyk L. (2013). Muzychna zhurnalistyka: teoriia, istoriia, stratchii. Na prykladakh iz shchodennoi presy Lvova vid pochatkiv do sohodennia: monohrafiia [Music journalism: theory, history, strategies. Based on examples from the daily press of Lviv from the beginning to the present: a monograph]. Lviv: ZUKTs. 384 s. [in Ukrainian].
6. Molchko U. (2014). Publitsystychna spadshchyna Nestora Nyzhankivskoho: monohrafiia. [The journalistic legacy of Nestor Nyzhankivskyi: monograph]. Drohobych: Posvit. 304 s. [in Ukrainian].
7. Prydatkevych R. (1954). Spomyny pro zhyttia Nestora Nyzhankivskoho [Memories of the life of Nestor Nyzhankivskyi]. *Svoboda*. Ch. 59. 27 bereznia. S. 2; Ch. 60. 30 bereznia. S. 2; Ch. 61. 31 bereznia. S. 2; Ch. 62. 1 kvitnia. S. . [in Ukrainian].
8. Rudnytskyi A. (1940). Nestor Nyzhankovskiyi (Posmertna zghadka) [Nestor Nyzhankovsky (Posthumous mention)]. *Svoboda*. Ch. 152. 1 lypnia. S. 3 [in Ukrainian].
9. Sonevytskyi I. (1953). Nestor Nyzhankivskyi [Nestor Nyzhankivskyi]. *Svoboda*. Ch. 250. 4 hrudnia. S. 3 [in Ukrainian].